

Vrste javnih prihoda

1. Fiskaliteti: porezi, takse, carine
2. Parafiskaliteti: doprinos
3. Naknade
4. Samodoprinos
5. Javni zajmovi
6. Ostali javni prihodi: prihodi od državne imovine, djelatnosti državnih organa, prihodi od kazni

Porezi

- ***Definicija:*** Porezi predstavljaju instrument javnih prihoda kojim država (uključujući i niže političko-teritorijalne jedinice) od subjekata pod svojom poreskom vlašću prinudno uzima novčana sredstva, bez neposredne protivusluge, u svrhu pokrivanja svojih finansijskih potreba i postizanja drugih, prvenstveno ekonomskih i socijalnih ciljeva.

Karakteristike poreza

1. Derivativni prihodi (poreski prihodi su izvedeni kroz mehanizam sekundarne raspodjele dohotka, a ne prihodi ostvareni angažmanom države)
2. Prisilnost poreza
3. Prikupljena sredstva se koriste za finansiranje javnih rashoda
4. Odsustvo neposredne protivnagnade
5. Novčano davanje

Teorija opravdanja poreza

1. Teorija sile

2. Teorija naknade:

- teorija cijena za državne usluge
- teorija osiguranja (imovine i telesnog integriteta)
- teorija uživanja

1. Teorija žrtve: apsolutno jednaka žrtve, proporcionalna minimalna žrtva

4. Teorija suvereniteta

Ma kolíko da je malí
onome ko plaća
porez je uvíjek velíkí!

Francuska poslovica

Istorijat

- Prvi oblik prikupljanja javnih prihoda kojima su se zadovoljavale doređene skromne zajedničke potrebe bili su pokloni (darovi) u prvobitnoj zajednici. Koristili su se za prehranu starih i nemoćnih i potrebe plemenskog poglavice. Vremenom su se ustalili kao obaveza u okviru uobičajnog prava.
- Robovlasništvo: rad robova, ratni plijen i pljačka, prihodi od državne imovine (zakup i upotreba), fiskalni monopoli (kovanje novca, proizvodnja i prodaja soli, ulja, tekstila), porezi (na imovinu, promet, carine, pojedinačni na potrošnju, prihode)

U starom Rimu imamo glavarinu i zemljarinu.

- Feudalizam: *Plemstvo (prvi stalež) je branilo državu mačem, svećenici molitvom (drugi stalež), a treći stalež cjelokupnom svojom imovinom.*
- Feudalna renta (radna, naturalna, novčana), regali (naplata na osnovu ustupanja javnog dobra na privatno korišćenje), takse, direktni porezi (uvode ih vladari na osnovu dozvole staleške skupštine, a teret uglavnom snosi građanski stalež).
- Kasnije se (bez odobrenja staleške skupštine) uvode akcize i carine (uvozne, izvozne, provozne i unutrašnje).
- **Alkabala**- porez na promet u Španiji (sredina 14.v)
- Kristijan Tenzel 1685 **Otkriće zlatnog rudnika u akcizi.**
- Javni zajmovi kao privatno-pravni odnos sa kraljem
- Engleska: glavarina (plaćali Jevreji), vojnica!

- Magna charta: *U buduće nikome nećemo dozvoliti da od svojih ljudi ubire poreze, osim u svrhu otkupa iz zarobljeničtva, za proglašenje vitezom najstarijeg sina, za udaju (jedanput) najstarije kćeri. U svim ostalim slučajevima zahtjeva se opšti pristanak na osnovu odluke unaprijed namjenski sazvane skupštine.*
- Poseban vid javnih prihoda u vrijeme feudalizma bilo je **kvarenje novca!**
- U ranom kapitalizmu dolazi i do zakupa poreza
- 1788 Francuska prvi put objavljuje budžet kao plan prihoda i rashoda države
- Šumpeter kapitalističku državu naziva poreskom državom; dolazi do uvođenja direktnih poreskih oblika, povećava se poresko opterećenje, poreska obaveza postaje opšta.

Poreske reforme

- Princip stabilnosti poreskog sistema
- Kanarova maksima: ***Stari porezi su dobri a novi rđavi!***

Razlozi za poreske reforme:

- zavise od zemlje do zemlje, stepena razvijenosti i društveno-ekonomskih obilježja. U razvijenim zemljama 80.tih je bilo uvriježeno mišljenje da u velikim kompanijama sjede bogataši koji ne plaćaju poreze
- Stepen nezadovoljstva obveznika postojećim sistemom
- ekonometrijska istraživanja su pokazala da visoke stope stvaraju gubitak na blagostanju
- promjenjene ekonomske okolnosti su uticale da rastući javni rashodi, inflacija i stagflacija i deficiti budžeta dovedu do rasta poreza
- Međunarodni faktori: globalizacija, EU, sve veća pokretljivost rada i kapitala i uticaj međunarodnih institucija (WB i MMF)
- Promjena ekonomske filozofije-minimalistička država

Ciljevi poreskih reformi

- Poreski sistem je dio šireg, fiskalnog sistema pa treba imati u vidu da su fiskalna prilagođavanja moguća kako na strani prihoda, tako i na strani javnih rashoda.
- Na strani javnih prihoda savremene poreske reforme su podrazumjevale:
 - uvođenje ili prilagođavanje PDV-a
 - Akcize na robu sa neelastičnom tražnjom i onu sa negativnim eksternalijama
 - Podići prag neoporezivanja kod poreza na dohodak a smanjiti marginalne poreske stope
 - Slično uraditi i kod oporezivanja dobiti, izbjegavati složene zakone
 - Prilagođavati inflaciji sistem naknada za usluge javnog sektora

Sa aspekta brzine provođenja poreske (fiskalne) reforme

- Brze reforme (često se poistovjećuju sa radikalnim). Na njihovo izvođenje utiču:
 1. Ekonomska aktivnost: pojava inflacije, oskudne devizne rezerve, neotplaćene obaveze.
 2. Strah da ako se reforme ne izvedu odmah *na prepad*, nikada neće ni biti sprovedene
 3. pritisci međunarodnih institucija
 4. Dobre fiskalne reforme traže vrijeme i uključuju niz mjera na strani javnih prihoda i rashoda (i koštaju) pa se zemlje često odlučuju samo na smanjenje budžetskih deficita

Ograničenja u sprovođenju fiskalnih (poreskih) reformi

- Teškoće mogu biti:
 - političke,
 - institucionalne,
 - konceptualne prirode
- Ograničenja su:
 - ustavna,
 - poresko-istorijska,
 - makroekonomska,
 - spoljna

Poreske reforme u Srbiji (prof. B. Raičević, 22.04.2012. www.tanjug.rs)

- U zadnje dve decenije Srbija je realizovala dve radikalno i široko postavljene poreske reforme. Prvi put, po raspadu SFRJ, početkom devedesetih, uvođenjem svih poreza osim poreza na dodatu vrednost
- i drugi put, početkom XXI veka, PDV uveden 2004. sa početkom primene 1.jula 2005. godine
- Nova, treća, radikalna poreska reforma nije potrebna, osim u oblasti oporezivanja dohotka građana gdje je umjesto globalnog poreza uvedeno prevaziđeno cedularno oporezivanje, ali su potrebne sledeće dve aktivnosti:
- - fino nijansiranje rešenja kod ostalih poreskih oblika
- i preduzimanje blagovremenih i efikasnih akcija u utvrđivanju, kontroli i naplati javnih prihoda (jačanje po svim osnovama Poreske uprave).
- Srbija ima, među evropskim državama, najniže efektivno poresko opterećenje: poreske stope su među najnižima i veoma je razvijen sistem poreskih olakšica kod svih direktnih poreza. No, reforma poreskog sistema u Srbiji nije zaokružena (nema adekvatnog oporezivanja dohotka građana).

- Sistem oporezivanja dobiti pravnih lica je dobro postavljen, konceptualno je uporediv sa modelima koji su u primeni u zemljama Unije i okruženja. Kako su bilansni efekti ovoga poreza u Srbiji neprihvatljivo skromni (među najnižima u Evropi), reforma mora da se bazira na preispitivanju široke liste poreskih olakšica i povećanju poreske stope. No, moraju se naći rešenja i za tzv. konstruktivnu dividendu (vlasnik kapitala svoje lične rashode tretira kao poslovne čime osetno umanjuje osnovicu ne samo poreza na dobit već i poreza na dohodak građana - jer njemu praktično nije potrebna plata!).
- Početkom 2011. godine osetno, i to loše, su promenjena rešenja (u praksi proverena kao dobra) u oporezivanju imovine iako je osnovni koncept ostao isti. Enormno je povećano poresko opterećenje imovine u statici (praktično samo stanova - oštrijom progresijom i drastičnim smanjivanjem amortizacionih otpisa) i skoro u potpunosti je neutralisana njegova pronatalitetna funkcija (ranije postojeći poreski krediti za članove domaćinstva, praktično samo za decu, su ukinuti).
- Zakonodavac je manjkavost rešenja 'elegantno' priznao tako što već dve godine povećanje visine obračunatog poreza ne može biti veće od 60%!

- Porez na dodatu vrednost u formi u kojoj je uveden u Srbiji ima više od 150 zemalja sveta, u kojima živi oko 80 odsto svetskog stanovništva, a ima više nego poluvekovnu tradiciju. Mali broj poreskih stopa (jedna ili dve), maksimalni obuhvat prometa proizvoda i usluga, skućene mogućnosti oslobađanja i postojanje dva paradoksa čine porez na dodatu vrednost najnepravičnijim i socijalno najneprihvatljivijim poreskim oblikom koji je iznedrila javnofinansijska teorija i praksa.
- Sistem akciza u Srbiji je dobro postavljen. Ima mesta za povećanje akciza na alkoholna pića (uključiv i pivo!) i duvanske preradevine. Ove dve grupe proizvoda imaju u Srbiji osetno niže opterećenje nego u skoro svim zemljama Evrope.

Lokalni javni prihodi u Srbiji su doživeli pravo bujanje kako brojem tako i visinom. To teško može da opstane!

Naplata doprinosa je neprihvatljivo skromna i to u potpunosti ide na dušu „državi“ (Vladi) i Poreskoj upravi. Prenošnje obaveza kontrole na poslovno bankarstvo (od 1.jula 2012. godine) je promašaj i neprihvatljivo je za privredu koja teži da bude tržišno orijentisana.

Bolne tačke javnih finansija

- U rashodima svih budžeta u Srbiji plate zaposlenih (ova budžetska pozicija osetno realno raste u celoj zadnjoj deceniji-povećava se administrativno osoblje na svim nivoima!) čine između jedne petine i jedne četvrtine ukupnih tekućih rashoda, što je nepoznato u svetu. Zbog slabe naplate doprinosa kapitalni transferi su se sveli na transfer sredstava budžeta fondovima PIO i zdravstva. Plate zaposlenima i navedeni transferi čine oko 75% rashoda svih budžeta u Srbiji!

Poreska uprava ne uspeva (ljudski, politički, faktor!) da se organizuje, kadrovski, tehnički i organizaciono konsoliduje i da efikasno i blagovremeno obavlja svoje poslove.

Na kraju, izmenama oporezivanja dohotka građana, dobiti pravnih lica i imovine i adekvatnijom naplatom navedenih poreza i naročito doprinosa mogu se ostvariti znatno povoljniji bilansni efekti. Eventualnim povećanjem više stope poreza na dodatu vrednost (sa 17% na 18%, ne više!) i efikasnijom naplatom, uz povećanje akciza, treba očekivati povoljnije bilansne efekte.

Novije poreske izmjene (Novosti- 10. septembar 2012)

- povećanje poreza na dodatu vrednost sa sadašnjih 18 na 20 odsto, niza stopa na osnovne zivotne namernice ostaje ista-8%
- Vlada menja i akciznu politiku. Povećavaju se, tako, nameti na dizel gorivo i tečni naftni gas. Najlošije će, ipak, proći pušači. Od oktobra će, naime, akcize na cigarete biti deset dinara više nego do sada.
- Ukinuto 130 parafiskalnih nameta privredi
- Porez na dobit firmi se uvećava sa 10 na 12 odsto, a na dividende i prihode od kamata sa 10 na 15 odsto.
- Izmenama zakona o PDV, biće omogućeno svim malim i srednjim preduzećima, a takvih je oko 86 odsto svih PDV obveznika, da od 1. januara ovaj porez plate tek kada naplate robu
- - Cenzus za obavezan ulazak u sistem PDV se podiže sa četiri na osam miliona dinara, što će brojnim malim privrednicima omogućiti da biraju između PDV sistema ili paušalog oporezivanja.
- - u građevinarstvu PDV će plaćati investitori, a ne izvođači radova.
- Ako država kasni sa povraćajem PDV privrednicima, platiće zateznu kamatu od 20 odsto
- Ukida se sopstveni prihod raznih agencija i fondova koji važe za direktne budžetske korisnike. Izuzetak ovde predstavljaju sudovi koji će i dalje moći nezavisno da naplaćuju takse.

Planirane izmjene (Blic od 18.10.2012)

Zakonske izmene koje predviđaju veće poreze za transakcije u ofšor zemlje trebalo bi da uđu u skupštinsku proceduru zajedno sa budžetom za 2013, već krajem meseca.

Do sada je za sva pravna lica nezavisno od toga gde su registrovala delatnost, poreska stopa za porez po odbitku bila ista i iznosila 20 odsto, ali bi trebalo da sada ta poreska stopa za pravna lica koja su registrovana na ofšor destinacijama bude veća. Kad je reč o prihodu po osnovu kapitalnog dobitka, takođe bi se primenila viša poreska stopa, s tim što bi se ovaj porez plaćao po rešenju nadležnog poreskog organa

NAJVEĆI PORESKI RAJEVI ZA KOMPANIJE IZ SRBIJE I IZNOS TRANSAKCIJA

Država	Broj osnivača u Srbiji	Iznos (u mil. evra)
 Britanska Devičanska Ostrva	153	680
 Kipar	780	10
 Holandija	448	141
 Panama	37	65
 Lihtenštajn	48	770
 Luksemburg	78	2
Ukupno	1.957	1.671

Izvor: NBS, APR

▶ Ofšor kompanije registruju preduzeća u zemljama gde postoje poreske olakšice i gde su niski troškovi registracije.

▶ SAD postaju posebno interesantne jer, ako vlasnici firmi nisu američki građani i ne posluju sa američkim firmama i

finansijske izveštaje američkoj poreskoj službi.

▶ U Delaveru nivo osnivačkog kapitala počinje od nule, ne